

»Räntebeläggningsen« av periodiseringsfonderna

– en obeskattad reservs vara eller inte vara

DEN 16 DECEMBER 2004 BESLUTADE riksdagen att förslaget i regeringens proposition 2004/2005:38 om »Räntebeläggningsen av periodiseringsfonderna« skulle bli lag. Förvånansvärt få reaktioner har kunnat märkas på en åtgärd som kan medföra vittgående konsekvenser för företagen men också en oanad källa till välbehövligena skatteintäkter för regeringen att disponera under ett valår. Det går också att skönja ett framtida hypotetiskt redovisningsproblem som kan komma att uppstå genom riksdagens beslut.

Som bekant innebär lagstiftningen att beräkningsunderlaget för skatt i juridiska personer¹ ska öka med 72 procent av summan av samtliga periodiseringsfonder som fanns vid beskattningsårets ingång multiplicerat med statslåneräntan den 30 november två år innan taxeringsåret. Att »endast« 72 procent av periodiseringsfonderna ska ingå i beräkningsunderlaget beror på att »räntebeläggningsen« inte är avdragsgill. Att »räntebeläggningsen« införts innebär att t.ex. ett aktiebolag måste mer noggrant se över sin bokslutspolitik från och med bokslutet per 31 december 2004 då utnyttjandet av periodiseringsfonder medför skattekonsekvenser efterföljande år.

Ovanstående innebär att ett aktiebolag som den 31 december 2004 redovisar periodiseringsfonder på beloppet 1 000 000 kronor, efterföljande år – dvs. vid bokslutet den 31 december 2005 – måste öka sitt beräkningsunderlag för skatt med $(1\,000\,000 \times 0,72 \times 0,0395 =)$ 28 440 kronor där faktorn 0,0395 utgör statslåneräntan den 30 november 2004. Då skattesatsen är 28 procent medför detta att skatten i bolaget ökar med $(28\,440 \times 0,28 =)$ 7 963 kronor. Denna merkostnad

*Genom de nya bestämmelserna har regeringen och riksdagen undanröjt incitamenten för de företag som har en god likviditet, att använda sig av periodiseringsfonden eftersom kostnaden för användandet normalt överstiger de intäkter som lividitetsförstärkningen medför. **Stefan Engström** pekar i denna artikel på effekterna av den nya lagen om »Räntebeläggningsen av periodiseringsfonderna«.*

är ej avdragsgill men om man räknar om kostnaden så att den blir jämförbar med avdragsgilla kostnader, så motsvarar den ökade skattebelastningen en avdragsgill kostnad om $(7\,963/0,72 =)$ 11 060 kronor. De uppbokade periodiseringsfonderna på 1 000 000 kronor innebär i sin tur en skattecredit på $(1\,000\,000 \times 0,28 =)$ 280 000 kronor. Därmed kan konstateras att kostnaden för denna skattecredit är $(11\,060/280\,000 =)$ 3,95 procent, vilket i sin tur är samma räntesats som statslåneräntan den 30 november 2004.

I och med att beräkningsunderlaget för skatt ökar med 28 440 kronor så ökar också beräkningsunderlaget för nästa års periodiseringsfond. Om avsättning till periodiseringsfond görs efterföljande år med maximalt belopp, innebär detta att ovannämnda merkostnad, som uppstår vid utnyttjande av periodiseringsfunds-

systemet, reduceras med 25 procent. Det medför att kostnaden för att ha periodiseringsfonder i bolagets balansräkning den 31 december 2004 inte blir 3,95 procent utan i så fall kan kostnaden sägas bli 75 procent av detta belopp, eller »endast« $(0,75 \times 0,0395 =)$ 2,9625 procent.

Denna skillnad kan ge en sorglustig effekt för ett vinstgivande företag som har en marginell kapitalanskaffningsränta på t.ex. 3,5 procent när bokslutet per 31 december 2004 upprättas. Företaget räknar med vinst även under år 2005. Vid bokslutet för 2004 väljer styrelsen att maximera avsättningen till periodiseringsfonden eftersom den marginella kapitalanskaffningsräntan på 3,5 procent överstiger nämnda 2,9625 procent. Under 2005 blir den ekonomiska utvecklingen sämre än vad styrelsen räknat med och bolaget visar endast en liten vinst som kan täckas in med en mindre periodiseringsfondsavsättning eller med en avskrivning över plan. Detta medför att kostnaden för periodiseringsfonden år 2004 inte blir tänkta 2,9625 procent utan istället 3,95 procent, vilket är högre än den marginella kapitalanskaffningsräntan!

Syftet med »räntebeläggningsen«, som i verkligheten inte är någon ränta utan istället en extraskatt som uppstår genom att beräkningsunderlaget för nästa års skatt ökar, är enligt förarbetena att borttagandet av arvs- och gåvoskatterna samt lättnaderna av förmögenhetsskatten måste finansieras. Då dessa lättnader »till en inte oväsentlig del kommer företagssektorn tillgodo genom att ägarkollektivet gynnas« så måste, enligt regeringens mening, detta »balanseras genom vissa förändringar av skattereglerna för företag«.

Om nu regeringen anser att reformerna ska finansieras av företagssektorn och dessutom genom att försämra villkoren för periodiseringsfonderna, så kunde man ha valt andra vägar som varit enklare; nämligen att antingen minska de 25 procent som beräkningsunderlaget ska multipliceras med till en lägre procentsats eller att förkorta periodiseringsfondernas nuvarande maximala »livslängd« som idag är sex år till en kortare period.

Problemen har flyttats

Regeringens resonemang och det åtföljande riksdagsbeslutet medför tre saker, nämligen dels att de problem som tidigare fanns inom privatsfären genom arvs- och gåvoskatterna har flyttats till företagssektorn och skapat ett nytt problem där. Dels innebär det att regeringen sätter likhetstecken mellan företag och »ägarkollektivet«, vilket visar en brist på insikt i hur företagandet och dess relation till ägandet är uppbyggt. Dels – och det är troligtvis det minst uppmärksammade men för regeringen det viktigaste – att förändringen kan komma att innebära ett stort inflöde av skatt till staten under valåret 2006, vilket inte hade blivit följden om man istället valt att minska procentsatsen från 25 procent till ett lägre tal alternativt förkortat »livslängden« på fonderna.

Enligt regeringen innebär »räntebeläggningen« att denna kommer att likställas med extern kapitalförsörjning och att »nuvarande systematik för riskkapitalförsörjning bibehålls«. Problemet är dock att långt ifrån alla företag som använder en periodiseringsfond lånar upp kapital på kapitalmarknaden för att finansiera sin tillgångsmassa. Istället använder de företag som har en god likviditet, där erhållen ränta på de likvida tillgångarna är marginell om ens någon,

FOTO: MARC ENGSTRÖM



Auktor revisor **Stefan Engström** är verksam vid Sonora Revision AB. Han medverkade senast i Balans nr 12/2004.

primärt periodiseringsfondssystemet som en »buffert« för att kunna kvitta mot framtida eventuella förluster. Det är bl.a. detta som systemet med obeskattade reserver syftar till; att kunna fungera som ett resultatutjämnande instrument mellan åren och för att kunna kvitta framtida förluster mot tidigare gjorda avsättningar till bl.a. periodiseringsfonderna. Detta är särskilt viktigt i ett land som Sverige som inte tillämpar ett »carry back-system«, med vilket avses att uppkomna förluster under ett räkenskapsår medför en motsvarande återbetalning av tidigare års inbetald vinstskatt.

Regeringen och riksdagen har genom de nya bestämmelserna undanröjt incitamenten hos de företag som har en god likviditet, att använda sig av periodiseringsfondssystemet eftersom kostnaden

för användandet av detta system normalt överstiger de intäkter som likviditetsförstärkningen medför. Regeringen berör inte detta problem med ett ord i förarbetena, vilket kan visa att den ej förfogar över tillräckliga kunskaper som rör företagandets villkor. Men mer troligt är det motsatta; att regeringen mycket väl vet att många företag inte är beroende av den skattecredit som periodiseringsfonderna medför utan räknar med att dessa kommer att återföras till beskattning inom det närmaste året. Detta kommer i så fall lägligt under ett valår då ökade skatteinkomster behövs för att finansiera nya vallöften. Och det är mycket pengar det handlar om: enligt regeringens egna beräkningar kommer 233 miljarder kronor vara avsatta till periodiseringsfonder per 31 december 2004 vilket innebär hela

65 miljarder kronor i uppskjuten skatte-skuld!

Om antagandet görs att 50 procent av de periodiseringsfonder som förekom den 31 december 2004 fanns i företag som ej behöver dessa för sin finansiering, kan man räkna med att övervägande delen av dessa företag kommer lösa upp sina periodiseringsfonder under år 2005 vilket i så fall medför den gigantiska merintakten i statskassan om kanske 30 miljarder kronor och som kan komma att utgöra en finansieringskälla för många röstvin-nande reformer under år 2006.

Ett tänkbart scenario efter att »ränte-beläggningen« nu har införts, är alltså att periodiseringsfonderna kommer att lösas upp i många aktiebolag. Särskilt gäller det företag där kostnaderna för den upp-komna »räntebeläggningen« av periodi-seringsfonderna överstiger avkastningen på den skattekredit som periodiserings-fonderna medför.

För denna kategori företag uppstår ett behov av att även i fortsättningen ha ett instrument som verkar resultat-utjämnande mellan åren. För att även i fortsättningen ha en sådan möjlighet kan man tänka sig att aktiebolag, som i sin redovisning traditionellt levt med nytt-jandetidsantaganden om fem år för sina maskiner och inventarier etc., kommer att argumentera för en längre avskriv-ningstid. Därmed skapas utrymme för en avskrivning över plan enligt reglerna för räkningsplanlig avskrivning (*de s.k. »30-*

och 20-reglerna«). På så sätt kan de acku-mulerade avskrivningarna över plan bli det avgiftsfria resultatutjämningsinstru-ment som ersätter periodiseringsfonderna i de företag som har likviditetsöverskott. En sådan utveckling är mycket olycklig och kan vara olaglig då principerna för värdering av tillgångsmassan ändras och också kan medföra att nyttjandetidsanta-gandena blir orealistiskt långa; allt dess-utom genom en inte helt övertygande argumentation.

Nyckeltalen kan påverkas

Konsekvensen av om företagen börjar göra nya och längre nyttjandetidsanta-ganden för sina maskiner och inventa-rier är att nyckeltal påverkas som t.ex. räntabilitet (lönsamhet) och soliditet. Men även om företagen inte ändrar av-skrivningstiderna så kommer nyckelta-len ändå att påverkas av att regering och riksdag låter »räntebeläggningen« med-föra en ökad skattebelastning och inte utgöra en räntekostnad då skattekostna-der ej påverkar resultatet efter finansiella poster. Det innebär ytterligare ett mät-problem för analytiker då de »räntekost-nader« som uppstår genom lagändringen, kommer att »döljas« som skattekostnader varvid många nyckeltal kommer att bli missvisande. Det kan därför vara lämpligt att Bokföringsnämnden klargör hur de merkostnader som »räntebeläggningen« medför ska redovisas i resultaträkningen.

De borgerliga partierna i riksdagen

motsatte sig införandet av »räntebeläg-gningen« av periodiseringsfonderna. Detta medför att det vid en borgerlig valseger 2006 är att vänta att reglerna kommer att ändras, kanske tillbaka till det system som fanns innan »räntebeläggningen«. De be-rörda företagare som tycker att de nya reglerna är både krångliga och kostsam-ma har allt att vinna på ett regeringsskifte vid nästa val. Och kanske blir de då »på köpet« av med »krångliga och kostsamma revisorer« också, eftersom de borgerliga partierna vill se över nuvarande regler rörande lagstadgad revision i de mindre aktiebolagen. ●●

Fotnoter

1) De nya bestämmelserna gäller inte enskilda näringsidkare och fysiska personer som är delägare i handelsbolag. I propositionen motiveras undan-taget på följande sätt: »Med hänsyn till att räntebe-läggningen ytterligare skulle komplicera reglerna särskilt för enskilda näringsidkare och fysiska personer som är handelsbolagsdelägare uttalades det i budgetpropositio-nen att dessa inte ska omfattas av ändringen. Ytterligare komplicerade regler står i strid med regeringens ambiti-oner att förenkla för dessa företag«. Genom denna mo-tivering kan slutsatsen dras att regeringen inte har ambitionen att förenkla för personer som valt att driva sin näringsverksamhet i ett aktiebolag.

2) »Räntebeläggningen« av periodiseringsfon-derna beräknas år 2005 tillföra statskassan 1,5 mil-jarder kronor medan kostnaderna för den slojade arvs- och gåvoskatten beräknas till 2,6 miljarder kronor och lättnaderna i förmögenhetsbeskatt-ningen till 1,1 miljarder kronor.

Frågor att besvara rörande periodiseringsfonderna inför kommande bokslutsarbete

1. Överstiger den marginella kapi-talanskaffningsräntan i företaget statslåneräntan två år innan taxe-ringsåret?

Ja. Utnyttja periodiseringsfondssystemet optimalt med hänsyn till kapitalbehovet
Nej. Gå till fråga 2.

2. Kan den likviditetsförstärkning som ett uppskjutande av bolagsskat-ten medför genom periodiserings-fondsavsättningarna, investeras så att avkastningen på denna investering överstiger statslåneräntan två år innan taxeringsåret?

Ja. Utnyttja periodiseringsfondssystemet optimalt med hänsyn till investeringspla-nerna
Nej. Gå till fråga 3.

3. Bedömer företagsledningen det som sannolikt att företagets verk-samhet under de närmaste åren kan bli förlustbringande och därmed framkalla taxeringsmässiga under-skott?

Ja. Utnyttja periodiseringsfondssystemet optimalt med hänsyn till förväntade för-luster
Nej. Gå till fråga 4.

4. Om förluster trots företagsled-ningens sannolikhetsbedömningar ändå skulle uppstå, är det i så fall troligt att ägarförändringar kommer att ske i så stor utsträckning att reg-lerna i IL 40 kap. 9 § f.f. blir tillämp-liga och företaget därigenom tappar rätten till framtida möjlighet att ut-nyttja förlusterna?

Ja. Överväg noga om periodiserings-fondssystemet kanske ändå bör användas, åtminstone till delar där »räntebe-läggningen« i så fall blir premiekostnaden

för en »försäkring« som eliminerar risken att tappa framtida förlustutjämningsmö-jlighet
Nej. Gå till fråga 5.

5. Finns i företaget tillräckligt med likvida medel att betala den skatt som en upplösning av perioderings-fonderna medför?

Ja. Återför samtliga periodiseringsfonder till beskattning
Nej. Behåll periodiseringsfonderna helt eller delvis tills vidare beroende på de lik-vida förutsättningarna.

Notera: I fråga 1 och 2 har »räntekost-naden« för periodiseringsfonderna förut-satts vara identisk med statslåneräntan. I de fall företaget kommer att maximalt utnyttja periodiseringsfonderna nästa år, reduceras »räntekostnaden« i praktiken till 75 procent av statslåneräntan vilket också framgår av artikeln.